

seria
BEZDROŻA
CLASSIC

Bezdroża

Iran

Skarby Persji

Mistrzowska
ochrona **ERGO**
HESTIA

Autor przewodnika: Michał Lubas

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja: Gabriela Niemiec

Opracowanie kartograficzne: DAKA – Studio Graficzne

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Zdjęcie na okładce: © Borna_mir | Depositphotos.com

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Skład: DAKA – Studio Graficzne

Projekt okładki: hotmedia Jan Paluch

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli. Autor oraz wydawnictwo Helion dolożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?beira1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-3987-3

Copyright © Helion, 2018

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**

- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- Nasza społeczność**

Michał Lubas

IRAN

Skarby Persji

© Jackmalipan | Depositphotos.com

*Wino weź, co sercom radość czyni, i przyjdź do mnie,
przemknij się przed zazdrosnymi skrycie i przyjdź do mnie.
O, nie słuchaj słów złowrogich: Siedź w domu i nie idź;
posłuchaj mnie, o, mój cudzie, i przyjdź do mnie!*

Hafez (Szamsuddin Mohammad Hafez Szirazi)
przekł. Władysław Dulęba

Kup książkę

Poleć książkę

Niezbędnik turysty

zawsze pod ręką

Polskie placówki dyplomatyczne

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Teheranie (سفارت لهستان; wym. seforat-e lahestan), No. 2 Pirouz St, Africa Expressway (Nelson Mandela Ave.); ☎ + 98 21 8878 7262 (-63, -64); **telefon alarmowy** dla obywateli RP w Iranie: +98 91 0147 6115 (informacja ambasady: Numer służy do kontaktu w wyjątkowych, nagłych, pilnych sytuacjach „alarmowych” dla obywateli RP przebywających w Iranie lub innych obywateli RP – w sprawie tych przebywających w Iranie i znajdujących się w PILNEJ potrzebie kontaktu z konsulem, nie służy do wykorzystywania w innych celach, np. zapytania o wizy i procedury);
🌐 www.teheran.msz.gov.pl,
teheran.amb.sekretariat@msz.gov.pl; 🕒 nd.–czw. 9.00–15.00

Elektryczność

W gniazdkach sieci elektrycznej płynie prąd o napięciu 220 V i częstotliwości 50 Hz. Gniazdko są takie same jak w Polsce, więc nie potrzebne będą nam przejściówki.

Ważne telefony

Policja: **110**
Straż pożarna: **125**
Pogotowie: **115**

Numery kierunkowe

Do Polski: **+48**
Do Iranu: **+98**

Oznaczenia toalet

Obowiązują standardowe oznaczenia toalet: piktogramy przedstawiające kobietę lub mężczyznę. Często występują jedynie napisy w języku perskim (zwłaszcza na zajazdach dla autobusów dalekobieżnych):
kobiety: زنان / خواهران (wym. zanon / choharon)
mężczyźni: مردان / برداران (wym. mardon / barodaron)

Strefa czasowa

W Iranie obowiązuje jedna strefa czasowa **GMT+3,5 godz.**; nie ma zmiany czasu z letniego na zimowy. Jeśli przylatujemy do Iranu z Polski, musimy przestawić zegarek o 3,5 lub 4,5 godziny, w zależności od tego, jaki czas obowiązuje obecnie w Polsce.

Pieniądze

Walutą obowiązującą w Islamskiej Republice Iranu jest **rial irański** (IRR). Nieformalną jednostką pieniężną jest toman (1 toman = 10 riali)

Przelicznik walut*

1 PLN = 11 786 IRR
1 EUR = 49 998 IRR
1 USD = 42 000 IRR
100 000 IRR = 8,48 PLN =
2 EUR = 2,38 USD

* kurs z dnia 08.05.2018 r.

Kup książkę

Poleć książkę

Turystyczny savoir-vivre

- Niemal na pewno w trakcie rozmowy z nowo poznanym Irańczykiem zostaniemy zapytani o naszą wiarę. Jeśli jesteśmy osobami niewierzącymi, lepiej nie przyznawać się do tego faktu i stwierdzić, że w większości Polacy są chrześcijanami (per. *masihi*). Najlepiej unikać tematów dotyczących religii oraz islamskiej republiki (choć zapewne Irańczycy będą o te kwestie pytać).
- Mężczyzna nie powinien podawać ręki kobiecie na powitanie. W przestrzeni publicznej mężczyzna i kobieta nie mogą okazywać sobie uczuć (w formie pocałunku, chodzenia za rękę czy przytulania), zwłaszcza w mniejszych miejscowościach.
- Nieznani sobie kobieta i mężczyzna nie powinni siadać obok siebie w komunikacji miejskiej i w przestrzeni publicznej.
- Przed wejściem do meczetu należy zdjąć buty i pozostawić je na zewnątrz (na pewno nie na dywanie!). Kobiety powinny założyć czador, który często można wypożyczyć przed wejściem do meczetu. Są także dwa wejścia do świątyń: dla kobiet i dla mężczyzn.
- Czyszczenie nosa w miejscu publicznym w Iranie uznawane jest za niegrzeczne. Najlepiej dokonywać tej czynności w ustronnym miejscu.
- W miejscu publicznym nie należy tańczyć, śpiewać, a już na pewno nie należy tego robić przed większą liczbą osób, gdyż może to zostać uznane za organizowanie nielegalnego zbiegowiska.
- Jeśli Irańczycy zapraszają nas na obiad, chcą za nas zapłacić lub proponują wizytę w domu na kolacji, należy upewnić się, czy naprawdę tego chcą. Być może stosują jedynie słynny perski *ta'arof* (zob. s. 108).
- Jeśli korzystamy z zaproszenia i odwiedzamy Irańczyków w ich domu, w dobrym tonie jest przyniesienie jakiegoś подарunku – najlepsze będą słodycze.

Kup książkę

- Przed wejściem do czyjegoś domu należy pozostawić buty na zewnątrz. Wszystkie irańskie mieszkania wyścielone są perskimi dywanami, po których chodzi się boszo lub w kapciach.

Przepisy drogowe

- Aby prowadzić pojazd w Iranie, należy posiadać Międzynarodowe Prawo Jazdy.
- W Iranie ruch jest prawostronny, a wszystkie drogi mają ograniczenie prędkości. Na terenach zabudowanych jest to 50 km/godz., poza terenem zabudowanym 80 km/godz., a na autostradach do 120 km/godz. Irańczycy wyjątkowo przestrzegają ograniczeń prędkości (szczególnie w mieście). Być może wynika to z chaosu panującego na drogach. Na małych nieoznakowanych uliczkach ograniczenie prędkości będzie niższe (ok. 20 km/godz.).
- W trakcie jazdy konieczne jest zapinanie pasów bezpieczeństwa, także w autobusach dalekobieżnych (ten nakaz jest przestrzegany). Światła mijania włączane są po zmroku.
- W trakcie prowadzenia samochodu na irańskich drogach należy zachować szczególną uwagę i spostrzegawczość, gdyż irańscy kierowcy często nie respektują prawa i ogólnie przyjętych norm, a prowadzenie przez nich samochodu jest bardzo chaotyczne i często niebezpieczne.

Przydatne języki

- perski – oficjalny język używany w Iranie (posługują się nim także mniejszości etniczne)
- angielski (posługują się nim czasami młodzi ludzie w większych miastach)

Poleć książkę

Zagrożenia

- W większych miastach należy zachować należyłą ostrożność i nie zapuszczać się po zmroku w opustoszałe uliczki i peryferyjne dzielnice.
- Korzystając ze środków komunikacji miejskiej, szczególnie z metra w godzinach szczytu, należy uważać na kieszonkowców.
- Na północy Iranu (w regionach nadkaspijskich) należy liczyć się z częstymi zmianami pogodowymi, a w rejonach górskich – z możliwością spotkania groźnych psów pasterskich.
- Należy zachować należyłą ostrożność w trakcie przechodzenia przez jezdnię. Najlepiej naśladować Irańczyków i dołączyć do nich w trakcie pokonywania jezdni. Jeśli przechodzimy sami, najlepiej pamiętać o tym, aby nie cofać się w trakcie przechodzenia na drugą stronę ulicy, lecz płynnie przesuwać się pomiędzy pojazdami, ewentualnie się zatrzymać.
- Kobiety chcące podróżować teherańskim metrem powinny wybierać wagony przeznaczone jedynie dla kobiet, znajdujące się zazwyczaj na początku lub na końcu składu. Niestety zdarza się, że w wagonach mieszanych ręka obcego mężczyzny może trafić tam, gdzie nie trzeba.
- Po żadnym pozorem nie pokazujemy i nie oddajemy naszego paszportu cywilom, którzy każą nam się wylegitymować na ulicy. Policja zazwyczaj tego nie robi (a jak już dojdzie do takiej sytuacji, to wystarczy jej ksero naszego paszportu, które warto mieć zawsze przy sobie). Jedynym miejscem w Iranie, w którym będziemy musieli pozostawić swój dokument, jest hotel.
- Unikajmy wszelkich protestów i demonstracji, a już na pewno nie róbmy zdjęć, gdy na takie natrafimy.

Przydatne zwroty

0 – sefr
1 – jek
2 – do
3 – se
4 – czahor
5 – pandż
6 – szisz
7 – haft
8 – haszt
9 – noh
10 – dah
100 – sad
1000 – hezor

Tak / Nie – Bale / Na

Dzień dobry – Salom – działa bardziej jako *cześć*, ale można tak zwracać się do wszystkich; później należy powiedzieć sobh becheir (*dzień dobry*; *miłego poranka*); w południe: ruz becheir (*dzień dobry*)

Dobry wieczór – Szab becheir

Do widzenia – Hodo hofez (skrót: hodohez)

Dobranoc – Szab becheir

Dziękuję – Mersi / Dastet dard nakone / Mamnun

Nie rozumiem – Nemi fahmam

Nie mówię po persku – Forsi balad nistam

Chciałbym... – Michoham...

Gdzie się znajduje...? – Kodzio... ast?

Ile kosztuje...? – ...cze qadre?

Pomocy! – Komak!

Czy może mi Pan/Pani pomóc? – Mitunin be man komak konin?

Zobacz koniecznie

1 Teheran

Teheran jest tym miastem, które się kocha lub nienawidzi. Niemal dziewięciomilionowa metropolia powstała z niewielkiej wioski zaledwie 250 lat temu i w przeciągu dwóch wieków urosła tak bardzo, że z roku na roku pochłania mniejsze miejscowości znajdujące się na jej obrzeżach. Powstają tu bloki mieszkalne i coraz to nowsze apartamenty. Architektoniczny rozwój miasta i anonimowość jego mieszkańców powoduje, że Teheran różni się od innych miast Iranu. Warto wyrobić sobie własne zdanie o tej olbrzymiej metropolii. Więcej zob. 118.

Wieża Wolności (Bordż-e Azadi)

2 Isfahan

Isfahan jest trzecim pod względem wielkości miastem Iranu i jednym z najbardziej zróżnicowanych pod względem religijnym: żyją tu muzułmanie, chrześcijanie, Żydzi oraz zoroastrianie. Irańczycy nazywają Isfahan Nesf-e Dżahan, czyli „połową świata”, gdyż uważają, że po jego zobaczeniu widziało się już połowę piękna występującego na świecie. Więcej zob. s. 167.

Meczet Szejka Lotfollaha

© mazzur / Depositphotos.com

Kup książkę

Poleć książkę

Brama Koranu

3 Sziraz

To jedno z najważniejszych kulturalnych miast w Iranie, położone u podnóża gór Zagros. Sziraz przez stulecia był ważnym ośrodkiem na handlowym szlaku Persji. Za czasów panowania dynastii Zandów pełnił funkcję stolicy Iranu. Większość atrakcji turystycznych pochodzi właśnie z tego okresu. Sziraz to przede wszystkim miasto najznakomitszych perskich poetów: Hafeza oraz Sa'diego, których mauzolea corocznie przyciągają wielbicieli perskiej poezji klasycznej. Więcej zob. s. 182.

W meczecie Nasir al-Molka

8 Północny Iran i wyspy Zatoki Perskiej

Północny region Iranu zdecydowanie różni się od innych części kraju pod względem etnicznym, kulturowym, językowym oraz krajobrazowym. To samo można powiedzieć o miastach i wyspach leżących na południu, nad Zatoką Perską – zamieszkuje je głównie społeczność arabska. Ta część Iranu kusi jednak przede wszystkim swoimi malowniczymi wyspami: Ormuz, Keszem i Kisz, które warto odwiedzić i zauroczyć się ich klimatem. Więcej zob. s. 215, 243.

© YuriyBirnukov | Depositphotos.com

Kup książkę

Poleć książkę

9 Kuchnia irańska

Irańska kuchnia jest mieszanką smaków kuchni kaukaskiej, tureckiej, indyjskiej, greckiej oraz rosyjskiej. Podstawę irańskich dań stanowi ryż, uprawiany w kraju w regionach nadkaspjskich. Do niego najczęściej podaje się grillowane mięso (nazywane w Iranie *kebab*). Najpopularniejsze danie, czyli kebab, przyjmuje różne formy w zależności od rodzaju ryżu i mięsa oraz dodatków; w kuchni perskiej popularne są także rozmaite gulasze. Nie byłoby kuchni irańskiej bez słodczy, które Irańczycy uwielbiają – jednym z najpopularniejszych prezentów z Iranu jest *gaz*, nugat o smaku wody różanej z kawałkami pistacji. Więcej zob. s. 109.

Iran zachodni

Część kraju opisywana w przewodniku jako Iran zachodni obejmuje m.in. regiony Azerbejdżanu, Kurdystanu, Hamadanu i Chuzestanu. Jest to obszar zróżnicowany etnicznie – zamieszkują go tureckojęzyczni Azerowie, Kurdowie, Lurowie, Bachtiarzy i oczywiście Persowie; a także religijnie – żyją tu głównie szyici, ale także mniejszości żydowskie, chrześcijańskie oraz sunnickie. Właśnie ta różnorodność kulturowo-religijna regionu zachęca do jego odwiedzin – można tu poznać Iran z zupełnie innej perspektywy, niż pozwala na to Iran środkowy. Największym miastem w tej części kraju jest Tebriz, zamieszkały przez Azerów. W swej historii był kilkakrotnie niszczonej zarówno przez najeźdźców, jak i przez liczne trzęsienia ziemi. Dziś jest jednym z najbardziej rozwijających się miast Iranu, odwiedzanym – ze względu na leżący niedaleko Kandowan – przez tysiące turystów rocznie. Ardabil z położonymi w okolicach miasta gorącymi źródłami stanowi idealny punkt dla osób lubiących bliski kontakt z naturą. Ci, którzy będą chcieli uciec przed letnimi upałami, nie ominą z pewnością największej jaskini na świecie – Ali Sadr (pływanie po niej łodziami doda miejscu jeszcze większego uroku). Z kolei osoby interesujące się starożytną Persją na pewno zaciekawiają się pozostałościami z czasów Achemenidów: reliefami i inskrypcjami z Behistunu oraz inskrypcjami Dariusza I i Kserksesa I z okolic Hamadanu.

- ✦ **Inskrypcje w Behistunie** (s. 213) – inskrypcje achemenidzkich władców wykute w granitowej skale
- ✦ **Jaskinia Ali Sadr** (s. 211) – jedna z największych wodnych jaskiń na świecie
- ✦ **Kandowan** (s. 204) – irańska Kapadocja z malowniczymi budynkami wykutymi w skale
- ✦ **Sarein** (s. 206) – miasto znane z licznych źródeł termalnych
- ✦ **Tebriz** (s. 198) – główny ośrodek tureckojęzycznych Azerów

Tebriz

تبریز

📍 1,7 mln

Tebriz jest największym miastem irańskie-go Azerbejdżanu Wschodniego i piątym co do wielkości miastem w Iranie. Leży 310 km od granicy irańsko-tureckiej. Tereny składające się na region Azerbejdżanu (Wschodniego i Zachodniego) zamieszkiwane są przez Azerów, stąd też na ulicach Tebrizu częściej usłyszymy język turecki (*azari*) aniżeli perski.

Panuje tu klimat umiarkowany, przez co lato jest łagodne, a zimy – bardzo zimne i śnieżne. W okolicy znaleźć można wiele źródeł termalnych, prawdopodobnie dzięki nim powstała nazwa miasta: *Tap-rîz*, czyli w wolnym tłumaczeniu „powodujący napływ gorąca/gorączki”. Ze względu na swoje położenie Tebriz odegrał ważną rolę w historii Jedwabnego Szlaku – był miejscem wymiany nie tylko handlowej, ale także kulturowej.

Miasto jest też ważnym obszarem gospodarczym łączącym Iran z Kaukazem i wschodnią Turcją. W tę tradycję wpisuje się piętnastowieczny bazar, który w 2010 r. znalazł się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Jeśli odwiedziliśmy już miasta środkowego Iranu, Tebriz może nie zrobić na nas większego wrażenia. Jest jednak dobrą bazą wypadową dla osób wybierających się do irańskiej Kapadocji, czyli miasta Kandowan, i chcących zapoznać się kulturą azerską.

Historia

Niektórym może się wydawać, że Tebriz to niepozorne miasto, w rzeczywistości jednak w historii Iranu odegrał ważną rolę. Według legend właśnie tu narodził się prorok

Zaratusztra, twórca zaratusztrianizmu. Choć nie jest znany czas powstania miasta, wzmianka o zamku Tarui i Tarmkis (według historyków miejsce dzisiejszego Tebrizu) znajduje się już w epigrafie króla Sargona II, władcy asyryjskiego z 714 r. p.n.e.

Najstarsze części miasta pochodzą z okresu państwa Sasanidów (III–VII w.), wtedy jego średnioperska nazwa brzmiała T'aw-resz. W 1208 r. miasto zostało podbite przez królestwo Gruzji, a już w 1295 r. stało się częścią imperium Mongołów, za czasów którego cieszyło się swoją świetnością. W 1299 r. dynastia Ilchanidów (XIII–XIV w.) utworzyła tu swoją stolicę, a władca Mahmud Ghazan uczynił Tebriz głównym centrum administracyjnym imperium. To za jego czasów miasto stało się ważnym ośrodkiem wymiany handlowej – zyskało karawanseraje, które służyły przemierzającym Jedwabny Szlak handlowcom i ich karawanom jako miejsce odpoczynku w trakcie podróży. W tym okresie odwiedzający Tebriz Marco Polo opisywał go jako miasto wielkie, otoczone pięknymi ogrodami, w którym można zaopatrzyć się w orientalne produkty.

Na przełomie XIV i XV w. Tebriz został stolicą państwa federacji plemiennej Kara Kojunlu (Czarne Owce). W 1501 r. szach Ismail przejął miasto i uczynił je stolicą państwa Safawidów (1501–1736), dzięki czemu stało się ono ważnym centrum handlowym z imperium osmańskim, Rosją i Kaukazem. Ponad 40 lat później stolica została jednak przeniesiona do Kazwinu, w obawie przed powiększającą się armią osmańską, która kilkakrotnie okupowała te tereny.

Najbardziej tragicznym okresem dla Tebrizu był wiek XVIII. Na skutek dwóch dużych trzęsień ziemi zginęło ponad 300 tys. jego mieszkańców, a podboje osmańskie przyczyniły się do kolejnych 200 tys. ofiar. I tak z prężnie rozwijającego się miasta Tebriz stał się zrujnowanym 30-tysięcznym

Kup książkę

Poleć książkę

miasteczkiem i nie powrócił do swojej świetności aż do połowy XIX w.

Za czasów panowania Kadżarów (1794–1925), perskiej dynastii pochodzenia turkmeńskiego, Tebriz stał się oficjalną siedzibą księcia. Szach Abbas Mirza, po odzyskaniu zrujnowanego miasta z rąk Rosjan, którzy okupowali ten teren po wojnie rosyjsko-perskiej, rozpoczął jego odbudowę i modernizację. Na początku XX w. Tebriz, tak jak cały północny i północno-zachodni Iran, przeszedł ponownie pod panowanie Rosjan. W 1916 r. otwarto sieć kolejową na trasie Tbilisi–Dżulfa–Tebriz i miasto, jako pierwsze w Iranie, zyskało kolejowe połączenie międzynarodowe.

Turkojęzyczni Azerowie boleśnie przeżyli rządy szacha Mohammada Rezy z dynastii Pahlawich (1925–79), który postanowił zmodernizować Iran na styl zachodni – zabronił m.in. używania publicznie języków innych niż perski (w tym języka tureckiego) czy noszenia strojów regionalnych. Tebriz odegrał ważną rolę w islamskiej rewolucji w 1979 r., a bunt mieszkańców przeciwko dynastii Pahlawich był m.in. odpowiedzią na restrykcje nałożone przez rządy szacha.

Warto zobaczyć

Bazar

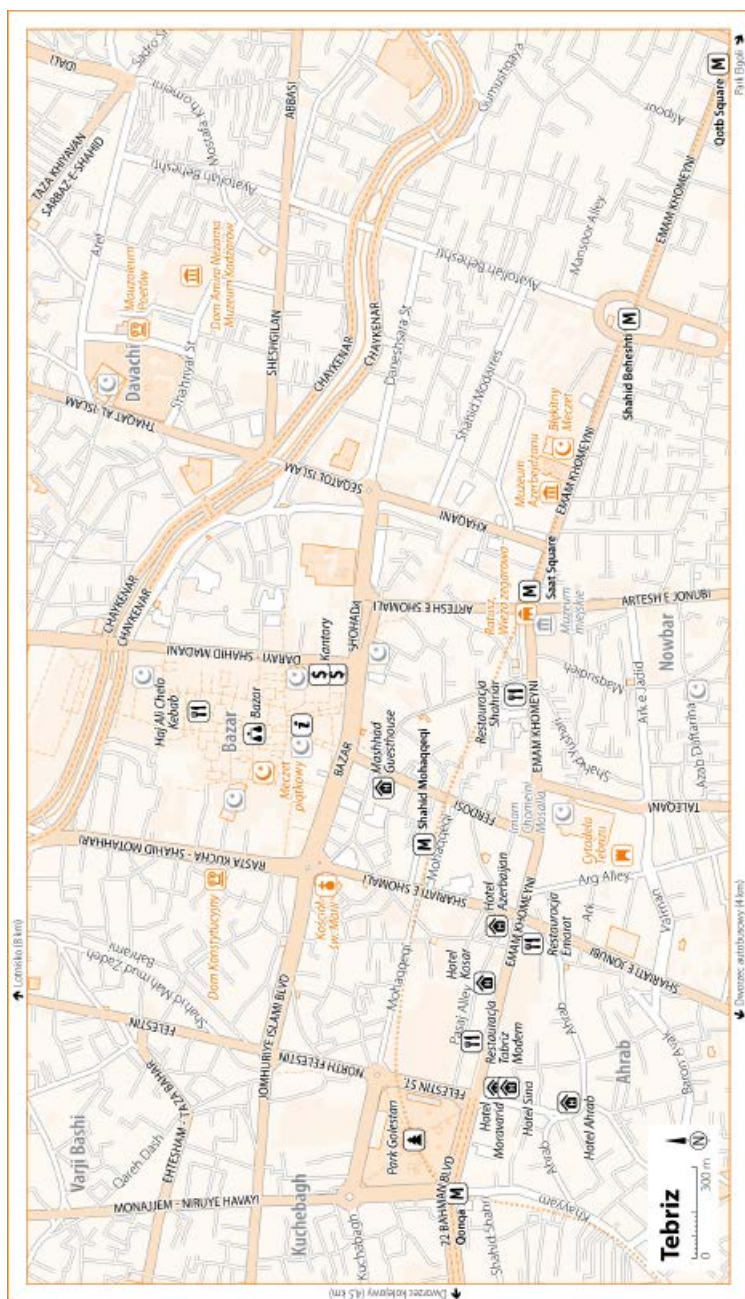
Bazar w Tebrizie (بازار تبریز) ☑ sb.–śr. 9.00–19.00, czw. 9.00–14.00), największy zadaszony bazar na świecie, wpisany w 2010 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, swoją wielkością robi zdumiewające wrażenie. Wędrując po labiryntach jego uliczek i nierzadko gubiąc się w nich, możemy na własnej skórze poczuć magię dawnego Jedwabnego Szlaku. Bazar powstał w XV w., składa się z 24 odrębnych karawanserajów. Z powodu licznych najazdów oraz trzęsień ziemi z dawnego zabudowania niewiele jednak pozostało – dzisiejsza struktura pochodzi z końcowych lat dynastii Zandów (XVIII w.). Bazar składa się z wielu sekcji i mimo że nie znajdziemy tu takiej różnorodności towarów jak kilkadziesiąt lat temu, i tak możemy tutaj kupić prawie wszystko, zaczynając od ziół i bakalii, poprzez rękodzieło i ubrania, a kończąc na złocie. Produktów do wyboru jest mnóstwo – w końcu powierzchnia bazaru wynosi 1 km². Bazar warto odwiedzić w czasie święta Aszury (obchodzonego 10 dnia miesiąca

for. M. Lubas

Uliczka biżuterii na Wielkim Bazarze w Tebrizie
Kup książkę

Poleć książkę

muharram), kiedy organizowane są liczne procesje upamiętniające męczeńską śmierć imama Husajna pod Karbalą.

W zachodniej części bazaru znajduje się **meczet piątkowy** (مسجد جمعه; wym. *masdžed-e dżome*), pochodzący z okresu panowania Seldżuków (1055–1157). To jeden z największych meczetów w Tebrizie, z dwoma charakterystycznymi wielkimi minaretami.

Błękitny Meczet

Stojąc przy wejściu do **Błękitnego Meczetu** (مسجد کبود; wym. *masdžed-e kabud*; ul. Imama Chomeiniego; 🕒 sb.–czw. 8.00–17.00; wstęp 150 tys. IRR), możemy się poczuć nieco rozczarowani jego kolorem, gdyż niewiele pozostało z błękitu budynku. Wszystko to za sprawą trzęsień ziemi, które nawiedzały te tereny w XVIII w. i powodowały zniszczenia budowli. Meczet powstał na prośbę córki lub żony Dżahanszaha (którego grobowiec znajduje się w meczecie) z dynastii Kara Kojunlu, jego budowa zakończyła się w 1465 r. Stan, który dziś możemy oglądać, to wynik odbudowy z 1973 r.

Cytadela Tebrizu

Wielki ceglany budynek **cytadeli Tebrizu** (ارگ تبریز; wym. *arg-e Tebriz*), wzniesiony w XIV w. jako meczet, kilkakrotnie w historii zmieniał swoje zastosowanie. Początkowo miało się tu mieścić mauzoleum, ale w trakcie budowy runął dach i wszelkie prace zostały wstrzymane. W XIX w. meczet zamieniono w cytadelę, a w czasie inwazji rosyjskiej w 1911 r. stał się twierdzą miasta, a także wojskową siedzibą Rosjan. Za panowania dynastii Pahlawich jego część wyburzono, tak aby usunąć wszystko, co wzniesiono za czasów Kadżarów. Na początku XXI w. w sąsiedztwie cytadeli rozpoczęto budowę wielkiego meczetu, a w miejscu, w którym dawniej znajdowała się sala modlitewna

historycznej świątyni, utworzono... parking samochodowy.

Dom konstytucyjny

Dom konstytucyjny (خانه مشروطه; wym. *chane-ye maszrute*; 🕒 nd.–pt. 8.00–17.00; wstęp 150 tys. IRR) to przykład typowej kadżarskiej architektury. Został zbudowany w 1686 r. przez azerskiego architekta. Jego pierwszym właścicielem był Hadżi Mehdi Kuzeh Konani, znany jako Abolmeleh, kupiec i aktywista rewolucyjny. Sam budynek odegrał bardzo ważną rolę w latach 1906–11 w trakcie rewolucji konstytucyjnej – był miejscem spotkań przywódców, aktywistów i sympatyków rewolucji. Po II wojnie światowej mieściła się w nim siedziba Demokratycznej Partii Azerbejdżanu. Dziś można tu zobaczyć wystawę poświęconą rewolucji konstytucyjnej, m.in. dokumenty i zdjęcia z tego okresu, oraz roli, jaką odegrały w niej kobiety.

Kościół św. Marii

O ormiańskim **kościół św. Marii** (مقدس کلیسای مریم; wym. *kelesa-je mariam-e moqaddas*), pochodzącym z XII w., wspominał w swoich relacjach sam Marco Polo. Chrześcijańska świątynia przez wiele lat służyła jako siedziba Azerskiego Arcybiskupstwa Ormiańskiego, obecnie jest otwarta dla turystów.

Muzeum Azerbejdżanu

Oddzielone od Błękitnego Meczetu parkiem Chaqani **Muzeum Azerbejdżanu** (موزه آذربایجان; wym. *muze-je azerbajdzan*; 🕒 wt.–nd. 8.00–17.30; wstęp 200 tys. IRR) to główne muzeum historyczne i archeologiczne w Azerbejdżanie Irańskim. Posiada ono sporą kolekcję etnograficzną z regionu oraz kilka kamiennych figur, posągów i inskrypcji prezentowanych na dziedzińcu muzeum.

Wieża zegarowa – ratusz miejski

Przy placu Sa'at znajduje się **ratusz miejski** (کاخ شهرداری تبریز; wym. *kađ-e sahrdari-ye Tebriz*), zwany także **wieżą zegarową** (برخ ساعت; wym. *bordž-e sa'at*; 📍 sb.–czw. 8.00–18.00, pt. 8.00–13.00; wstęp wolny). Wybudowano go w 1934 r. jako główną siedzibę władz Tebrizu. Po II wojnie światowej pełnił również funkcję siedziby Partii Demokratycznej Azerbejdżanu, a w 1947 r. ponownie stał się centralnym urzędem miasta. Obecny wygląd wieży pochodzi z 2008 r., kiedy to po uszkodzeniach została ona odbudowana. W jej podziemiach znajduje się **Muzeum Tebrizu**, w którym prezentowane są dawne fotografie miasta, mapy, a także pierwsze maszyny używane w regionie, np. pierwszy projektor kinowy (warto wiedzieć, że właśnie w Tebrizie w 1900 r. otwarto pierwsze w Iranie kino).

Mauzoleum Poetów

W parku w historycznej dzielnicy Sorhab znajduje się wybudowane w 1971 r. **Mauzoleum Poetów** (مقبرة الشعرا، آرامگاه شاعران; wym. *maqbarat-o-szoara lub aramgah-e szoaran*; 📍 8.00–20.00; wstęp wolny). Spoczywa w nim 400 irańskich poetów, mistyków oraz naukowców z Tebrizu. Korzystając z wizyty w tym miejscu, warto także przejść w dół ulicą Seqqet Islam, aby zobaczyć stare, zabytkowe **azerskie domy**, jedno z wielu zachowanych w Tebrizie.

Dom Amira Nezama – Muzeum Kadżarów

W okolicy Mauzoleum Poetów znajduje się **dom Amira Nezama**, znany także jako **Muzeum Kadżarów** (خانه امیرنظام; wym. *chane-je amir-e nezam*; 📍 wt.–nd. 8.00–18.00; wstęp 150 tys. IRR). Wzniesiono go w latach 80. XIX w., a od 2006 r. pełni funkcję muzeum dynastii Kadżarów (1794–1925). Przez wiele lat był nieużywany i ze względu na tragiczny stan

budynku miał zostać wyburzony, jednak rozpoczęto w nim prace modernizacyjne i całkowicie go odnowiono. W muzeum można zapoznać się z pamiątkami i pozostałościami po okresie panowania dynastii Kadżarów, m.in. meble, dywany, obrazy oraz ceramikę.

Park Elgoli (Szahgoli)

Około 8 km na południe od centrum Tebrizu znajduje się **park Elgoli** (یلر گلی; wym. *il goli*). Dawniej, za czasów monarchii, nosił nazwę **Szahgoli** – zdarza się, że nadal jest ona używana przez mieszkańców miasta. Wieczorami i w weekendy mieszkańcy Tebrizu przychodzą tu tłumnie, aby odpocząć po całym dniu pracy. W samym centrum parku znajduje się jezioro, a na jego środku – dawny letni pałac kadżarski, w którym obecnie działa restauracja. Latem jest to idealne miejsce na wieczorny odpoczynek po całodniowym upale.

Informacja turystyczna

Tourist Information Office (ul. Ferdousiego, przy głównym wejściu na bazar; 📍 9.00–14.00, 16.00–19.00). To najpopularniejsze biuro informacji turystycznej; jego właściciel wie chyba wszystko na temat regionu, więc z pewnością odpowie na nasze pytania i pomoże zorganizować każdą wycieczkę. Dostaniemy tu również darmowe mapy miasta.

Komunikacja

Autobus. Główny **dworzec** znajduje się przy ul. Shari'ati, 3 km na południe od centrum Tebrizu. Odjeżdżają stąd autobusy do wszystkich większych miast w Iranie (zob. ramka obok), a także autobus miejski nr 160 do centrum Tebrizu.

Autobusy i dzielone taksówki do okolicznych miejscowości (m.in. do Osku) odjeżdżają z **dworca Rah Ahan**, znajdującego się przy bulwarze Mellat, w okolicy dworca kolejowego.

Pociąg. Dworzec kolejowy znajduje się 4,5 km na zachód od centrum Tebrizu, odjeżdżają stąd pociągi m.in. do Teheranu (dwa dziennie; czas podróży 12 godz.; cena ok. 450 tys. IRR) czy Meszhedu (raz dziennie, 24 godz.; ok. 1 mln IRR).

Kup książkę

Poleć książkę

Tebriz – odjazdy autobusów

Cel podróży	Godzina odjazdu	Cena	Czas przejazdu
Ardabil	co godzinę	220 tys. IRR	4 godz.
Isfahan	18.00, 18.30, 19.00	600 tys. IRR	12 godz.
Maku	kilka razy dziennie	80 tys. IRR	3,5 godz.
Meszhed	14.00	940 tys. IRR	20 godz.
Raszt	8.30	320 tys. IRR	6,5 godz.
Sziraz	13.00	860 tys. IRR	21 godz.
Teheran	regularnie od 9.00 do 24.00	460 tys. IRR	8 godz.

Samolot. Lotnisko położone jest 5,5 km na północny zachód od centrum Tebrizu (dojazd autobusem miejskim nr 135 z ul. Motahhari) i obsługuje głównie połączenia krajowe: Teheran (ok. 1,5 mln IRR), Meszhed (ok. 2 mln IRR), Isfahan (ok. 2 mln IRR), Bandar-e Abbas (ok. 3,5 mln IRR).

Komunikacja miejska. Z dworca przy ul. Shari'ati kursuje **autobus miejski** nr 160 do centrum Tebrizu (do placu Sa'at – *mejdane sa'at*; cena za przejazd 10 tys. IRR). W mieście funkcjonuje również od niedawna **metro** – plan jego rozbudowy jest imponujący, na razie jednak otwarto skromny odcinek od stacji „Egoli” do „Ostad-e Shahriar” na wschodzie Tebrizu.

Noclegi

- **Hotel Ahrab**, ul. Felestin; ☎ +98 41 3551 5116; ceny: jedyńka 1,45 mln IRR, dwójka 2,4 mln IRR, trójka 4 mln IRR. Pokoje czyste i w dobrym standardzie, przyjazna obsługa mówiąca w języku angielskim. Dobre śniadania w irańskim stylu.
- **Hotel Azerbajjan**, ul. Shari'ati; 🌐 www.azerbajjanhotel.com; ceny: jedyńka 850 tys. IRR, dwójka 1,3 mln IRR, trójka 1,6 mln IRR. Skromne, małe pokoje; obsługa hotelu mówiąca głównie po persku.
- **Hotel Kosar**, ul. Imama Chomeiniego; ☎ +98 41 3553 7692; ceny: dwójka 1,3 mln IRR, trójka 1,5 mln IRR. Hotel niedawno przeszedł remont, więc pokoje są czyste i w dobrym stanie. Obsługa głównie perskojęzyczna, ale znająca podstawy angielskiego.
- **Hotel Moravarid**, ul. Imama Chomeiniego, 🌐 www.tabrizmorvaridhotel.com; ceny: dwójka 1,4 mln IRR, trójka 1,9 mln IRR. Hotel mieści się w stuletnim, tradycyjnym budynku. Pokoje czyste i wygodne, obsługa hotelu bardzo przyjazna i pomocna.
- **Hotel Sina**, ul. Imama Chomeiniego; 🌐 www.hotelsinatabriz.com; ceny: jedyńka 1,25 mln IRR,

dwójka 1,69 mln IRR. Średniej klasy hotel z rozsądnymi cenami; pokoje czyste, bardzo miła obsługa.

- **Mashhad Guesthouse**, ul. Ferdousi; ☎ +98 41 3555 8255; pokoje bez łazienek, ceny: jedyńka 250 tys. IRR, dwójka 550 tys. IRR, prysznic dodatkowo płatny 60 tys. IRR. Dawniej mieścił się tu typowy dom turysty tylko dla Irańczyków, ale teraz dostępny jest również dla obcokrajowców. Mimo braku łazienek pokoje są czyste i zadbane.

Wyżywienie

- **Restauracja Khaneh-ye Sabz**, przy parku Elgoli (od strony placu Shahid Sharifzadeh); obiad ok. 350 tys. IRR. Można tu skosztować tradycyjnych potraw oraz standardowych irańskich kebabów. Warto odwiedzić miejsce także ze względu na wystrój.
- **Restauracja Shahriar**, ul. Imama Chomeiniego; obiad ok. 250 tys. IRR. Restauracja mieści się w dawnej tradycyjnej łaźni irańskiej i serwuje irańskie dania, m.in. *dizi*.
- **Restauracja Tabriz Modern**, ul. Shari'ati/Imama Chomeiniego; obiad ok. 300 tys. IRR. Kuchnia typowo irańska: począwszy od kebabów, przez irańskie gulasze z bakłażanem, a skończywszy na specjalie lokalu – *kufte-je Tebrizi*, czyli klopsie mięsne nadziewane jajkiem.
- **Haj Ali Chelo Kebab**, ul. Kolah Douzan (w okolicach bazaru); obiad ok. 250 tys. IRR. Najpopularniejszy kebab w Tebrizie, stołują się tu głównie miejscowi. Warto odwiedzić to miejsce, aby poczuć klimat historycznych lokali bazarowych i domów herbaty (*czaj chane*), w których dawniej toczyło się życie społeczne irańskiego miasta.
- **Restauracja Emarat**, ul. Shari'ati; obiad ok. 200 tys. IRR. Kolejna restauracja oferująca dania kuchni irańskiej, ale serwująca je w nastrojowym pomieszczeniu z barem w kształcie łodzi.

Spis treści

NIEZBĘDNIK TURYSTY	2
ZOBACZ KONIECZNIE	4
ZAPLANUJ PODRÓŻ	17
Trasa 1. Serce Iranu.....	18
Trasa 2. Iran w pigułce	19
Trasa 3. Mieszkanka kulturowa Iranu.....	20
Trasa 4. Nadkaspjska natura	22
Trasa 5. Irański wschód.....	22
Trasa 6. Wyspy Zatoki Perskiej	24
Trasa 7. Historyczna mozaika.....	25
Trasa 8. Pustynna przygoda	27
WYDARZENIA KULTURALNE	30
10 ZASAD ODPOWIEDZIALNEGO	
PODRÓŻOWANIA.....	33
INFORMACJE PRAKTYCZNE	34
Przed wyjazdem.....	34
Wybór czasu podróży.....	34
Formalności wizowo-paszportowe.....	35
Ubezpieczenie	37
Zabezpieczenia medyczne.....	37
Pieniądze	38
Źródła informacji o kraju	39
Co zabrać?.....	43
Przejazd.....	43
Podróż samolotem.....	43
Podróż drogą lądową.....	43
Na miejscu.....	44
Poruszanie się po kraju.....	44
Noclegi	50
Wyżywienie.....	51
INFORMACJE A-Z	51
KRAJ W PIGUŁCE	67
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	68
Charakterystyka geograficzna.....	68
Klimat.....	68

Wody	69
Fauna i flora.....	69
Historia	70
Początki	70
Achemenidzi.....	71
Aleksander Macedoński.....	72
Sasanidzi.....	72
Arabowie na ziemiach perskich.....	73
Rządy dynastii tureckich i mongolskich	75
Safawidzi i państwo Abbasa I Wielkiego	75
Afszarydzi i Zandowie.....	77
Okres panowania Kadżarów	78
Dynastia Pahlawich.....	79
Rewolucja i proklamowanie Islamskiej Republiki Iranu	82
Wojna iracko-irańska.....	82
Iran współczesny	83
Ustrój i gospodarka	85
Społeczeństwo	87
Rodzina	89
Religia	90
Islam	91
Zaratusztrianizm	91
Bahaizm	94
Chrześcijaństwo	94
Judaizm	94
Język	94
Irański kalendarz.....	95
Kultura i sztuka.....	96
Architektura.....	96
Bazary	98
Literatura	98
Kino.....	101
Muzyka.....	103
Nouruz.....	105
Koczownictwo	106
Zurchane – domy sity	106
Ta'arof.....	108
Kuchnia Iranu.....	109

ZWIEDZANIE IRANU.....	115	Hamadan.....	207
REGION STOŁECZNY.....	117	Ganjnameh.....	211
Teheran.....	118	Jaskinia Ali Sadr.....	211
Plac Chomeiniego i okolice.....	121	Kermanszah.....	212
Wokół parku Lale i Ogrodu Artystów.....	132	Behistun.....	213
Most Natury i okolice.....	134	IRAN PÓŁNOCNY.....	215
Tadżriz i Niawaran.....	136	Rasz.....	216
Okolice Teheranu.....	147	Zamek Rudchan.....	219
Mauzoleum Imama Chomeiniego.....	147	Masouleh.....	219
Darband.....	147	Bandar-e Anzali.....	220
Toczal.....	148	Damghan.....	221
Rej.....	149	Badab-e Surt.....	222
Kazwin (Qazwin).....	151	IRAN WSCHODNI.....	225
IRAN ŚRODKOWY.....	157	Kerman.....	226
Jazd.....	158	Rajen.....	229
Świątynia Czak Czak.....	165	Meszed.....	230
Garmeh.....	165	Kang.....	237
Mejbod.....	166	Tus.....	238
Karawanseraj Zein-o-din.....	166	Lokalne Muzeum Zurchane.....	239
Isfahan.....	167	Niszapur.....	239
Kaszan.....	176	Drewniana wioska Czubin.....	241
Aran i Bidgol.....	181	IRAN POŁUDNIOWY.....	243
Nuszabad – podziemne miasto.....	181	Bandar-e Abbas.....	244
Pustynia Marandżab.....	181	Minab.....	248
Abjane (Abyaneh).....	181	Wyspa Ormuz.....	249
Sziraz.....	182	Wyspa Keszmi (Qeszm).....	251
Persepolis.....	192	Wyspa Kisz.....	256
Naqsz-e Rostam.....	193	ŚŁOWNICZEK POLSKO-PERSKI.....	260
Pasargady.....	194	AUTOR PRZEWODNIKA.....	267
Kom (Qom).....	194	SPIS TREŚCI.....	268
IRAN ZACHODNI.....	197	SPIS MAP I PLANÓW MIAST.....	270
Tebriz.....	198	SPIS RAMEK.....	271
Kandowan.....	204	INDEKS.....	272
Zamek Babaka.....	204	LEGENDA.....	276
Ardabil.....	205		
Sarein.....	206		

Spis map i planów miast

Iran.....	przednia okładka	Jazd	162
Trasa 1. Serce Iranu	18	Isfahan.....	168–169
Trasa 2. Iran w pigułce	20	Kaszan	177
Trasa 3. Mieszanka kulturowa Iranu	21	Sziraz.....	184–185
Trasa 4. Nadkaspjska natura	22	Iran zachodni	196
Trasa 5. Irański wschód	23	Tebriz	200
Trasa 6. Wyspy Zatoki Perskiej.....	25	Hamadan	208
Trasa 7. Historyczna mozaika.....	26	Iran północny.....	214
Trasa 8. Pustynna przygoda.....	28	Raszt.....	216
Teheran i okolice.....	116	Iran wschodni.....	224
Teheran – centrum.....	122	Meszhed.....	232–232
Teheran południowy	128–129	Iran południowy	242
Teheran północny	136–137	Bandar-e-Abbas	246–247
Iran środkowy	156	Wyspa Keszmi.....	253
Jazd – stare miasto.....	159	Teheran – schemat metra	tylna okładka

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

Lubisz podróżować samodzielnie? Chciałbyś poznać historię, kulturę i przyrodnicze atrakcje odwiedzanych krajów, regionów i miast? Seria **Bezdroża Classic** powstała z myślą o Tobie! Ten przewodnik pomoże Ci zaplanować wyjazd, stanie się Twoim wiernym towarzyszem podróży i zapewni pasjonującą lekturę także po powrocie!

W przewodniku:

- » niezbędne informacje praktyczne i krajoznawcze
- » szczegółowe opisy regionów, miejscowości, zabytków i obiektów przyrodniczych
- » kalendarium wydarzeń kulturalnych
- » liczne ciekawostki
- » przydatny słowniczek

30 map i planów

67 ramek z ciekawostkami

8 tras zwiedzania kraju

zobacz koniecznie

niezbędnik turysty

przejrzysty układ

mapy z oznaczeniem
atrakcji

polonika

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

» <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
» <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
» <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-3987-3

Cena 49,90 zł